

PAL-advies Recreatieroutes

Definitieve versie, 22-08-2018

Aanleiding

De provincie Zuid-Holland werkt aan de verdere ontwikkeling van recreatieve routes. Het gaat hierbij met name om routes voor fietsen, paardrijden, varen en wandelen, maar ook om mountainbiken, skaten/skeelers, kanovaren enz. De provincie werkt hieraan vanuit verschillende rollen. Soms als financier, soms als initiatiefnemer, aanjager of regisseur. Het beheer van routes is belegd bij veel verschillende partijen, waaronder terreinbeheerders en gemeenten.

Er zijn meerdere aanleidingen om het huidig beleid en de uitvoering tegen het licht te houden. Een concrete aanleiding is dat in 2018 door de natuur- en recreatieschappen wordt besloten over verlenging van het contract met Staatsbosbeheer per 2019. Een politieke aanleiding is dat Provinciale Staten met motie 743 Gedeputeerde Staten hebben verzocht een plan op te stellen voor een ruiternetwerk. Op nationale schaal speelt de gedachte de huidige genummerde routes te vervangen voor iconische routes langs verhaallijnen. In een overleg met de PAL is door de ambtelijke ondersteuning toegelicht op welke wijze op dit moment wordt gewerkt aan deze ontwikkelingen. De provincie heeft een 'health check' van de recreativeroutes laten uitvoeren en onderzoekt hoe andere provincies hieraan werken. Het onderzoek wordt uitgevoerd door respectievelijk Arcadis, Bureau Ruimte & Vrije tijd en Landelijk Fietsplatform & Wandelnet, in samenspraak met een klankbordgroep. Ook aan de inwoners van Zuid-Holland is gevraagd mee te denken.

De vraag aan de PAL is hoe zij aankijkt tegen het thema recreatieve routes, de rol van de provincie in de ontwikkeling en het beheer hiervan en welke kansen de PAL ziet in de versterking van de waarde van recreatieve routes.

Advies van de PAL bij de verdere ontwikkeling van recreatieve routes

De PAL heeft gemerkt dat in de discussie over recreatieve routes de doelen (why), instrumenten (how) en de concrete invulling (what) nog al eens door elkaar lopen. Daarom een advies langs drie lijnen: waarom, hoe en wat.

Waarom

Ontwikkel recreatieve routes niet alleen vanuit 'groenbeleid', maar in breder verband.

De toegevoegde waarde van recreatieve routes reikt verder en raakt meerdere beleidsterreinen. De routes leveren niet alleen een bijdrage aan de beleving van groen, maar ook aan de beleving van bijvoorbeeld cultuur en water. Ze leveren een bijdrage aan de gezondheid van onze inwoners, verbinden steden en landschappen, versterken het vestigingsklimaat en bieden werkgelegenheid. Ontwikkel de routes daarom vanuit meerdere provinciale ambities. Aanknopingspunten in de vigerende ambitienotitie zijn een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving, een levendige meerkernige metropool en de best bereikbare provincie.

Ontwikkel routes vooral vanuit de beleving.

Het doel van een recreatieve route is onthaasten en ontspannen. Redeneer vanuit de opgaven in de visie Rijke Groenblauwe Leefomgeving en zet in op beleving als belangrijkste waarde. Het doel van recreatieve routes is ook het beleven van een aantrekkelijke omgeving. Het doel is niet het aanleggen van paden en het plaatsen van routebordjes. Maak daarbij geen onderscheid tussen 'stedelijk gebied' en 'buitengebied', tussen 'stad en ommeland'. Het gaat juist om de beleving van de totale ervaring, om de verbinding tussen steden met landschappen (zie ook het concept Hollandse Banen).

Hoe

Neem de regie in het samenbrengen van betrokkenen en het borgen van kwaliteit in aanleg en beheer.

Recreatieve routes overstijgen de schaal van gemeenten. Tegelijkertijd beperkt het Rijk zich tot het stimuleren van routes met een metropolitaan belang, zoals snelfietsroutes. De huidige rolverdeling leidt veelal tot onduidelijkheid over eigenaarschap en tot versnippering in de organisatie en het beheer van routes. Er ligt daarmee een rol voor de provincie in het samenbrengen van betrokken partijen en het borgen van de kwaliteit in de aanleg en het beheer van recreatieve routes. Regisseeer als provincie de samenhang van het netwerk, de coördinatie van initiatieven en de communicatie over routes richting gebruikers.

Maak bij de evaluatie van het gebruik en de behoeften ook gebruik van nieuwe data.

In het onderzoek dat nu heeft plaatsgevonden, is gekozen voor een klassieke aanpak gebaseerd op enquêtes en het betrekken van bestaande organisaties in een klankbordgroep. De kans dat daarmee onverwachte trends, ontwikkelingen en samenwerkingsmogelijkheden bovendrijven is kleiner dan wanneer ook gebruik wordt gemaakt van nieuwe data. De plattegrond van een geheime Amerikaanse legerbasis in Afghanistan lekte uit doordat militairen tijdens het hardlopen hun app gebruikten (Strava) die de route en sportieve prestaties vastlegt. Zou Strava niet meer vertellen over de voorkeuren van hardlopers en wielrenners in Zuid-Holland dan een enquête?

Monitor of het beheer en onderhoud bijdragen aan het streven: de beleving.

In de huidige situatie zijn het eigenaarschap en het beheer en onderhoud versnipperd. De provincie treedt veelal op als (mede)financier bij de aanleg, waarna zij een project overdraagt aan derden. Eventuele afspraken over het beheer en onderhoud gaan vooral over praktische zaken: of stoeptegels recht liggen, routepaaltjes zichtbaar zijn enz. De vraag wordt nu niet gesteld of een route het hogere doel bereikt: de beleving van steden en landschappen als onderdeel van ontspannen en onthaasten. In het project Ruimte voor de Rivier verschenen op de tekeningen goedbedoelde bewegwijzeringsborden en routepaaltjes langs struinpaden en maaipaden in de uiterwaarden. Maar is er nog sprake van struinen wanneer je elke tien meter een paaltje ziet? En is het uitzicht vanaf het fietspad niet minstens zo belangrijk als de kwaliteit van de verharding? Het gaat dus niet alleen om beheer, maar ook om het voorkomen dat een route door een wereld van achterkanten voert. Monitor daarom vanuit de provincie de aanleg, het beheer en het onderhoud van recreatieve routes in relatie tot de hogere doelen. Maak hiertoe een ruimtelijke vertaling van het streefbeeld en benut daarbij de inzichten van gebruikers en data over het gebruik.

Wat

Benut grote landschappelijke dragers als uitvalsroute en maak een koppeling met erfgoedlijnen.

Grote landschappelijke dragers, zoals vaarwegen, helpen in een natuurlijke oriëntatie en wayfinding en dragen bij aan de beleving. Maak een koppeling met de erfgoedlijnen en benut het verhaal

hierachter (zie ook het advies van de PARK [Kwaliteitsslag Erfgoedlijnen](#)). Een route is meer dan de bewegwijzering van knooppunten. Je moet langs een route ook iets kunnen beleven.

Houd rekening met veranderingen in behoeften, gebruik, modaliteiten en diversiteit in culturen.

Maak ruimtelijke aanpassingen aan routes om de verscheidenheid in behoeften en gebruik te accommoderen. De ene gebruiker wil zo snel mogelijk fietsen, de andere zo aantrekkelijk mogelijk. Van invloed hierop is ook toenemende culturele diversiteit aan gebruikers. In het eerdere PAL-advies over het Fietsplan Zuid-Holland 2016-2025 is al geadviseerd om routes e-bike proof te maken.

Biedt de mogelijkheid tot struinen en verdwalen.

Het doel van recreatieve routes is ontspannen en onthaasten. Biedt daarom gebruikers ook de gelegenheid om 'van het pad af te gaan'. Niet elke recreatieve route hoeft van voor tot achteren bewegwijzerd te zijn, toegelicht met informatieborden en voorzien van glad asfalt en verlichting. Onthaasten is ook verdwalen, verrast worden en ontdekken.